

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošljene po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 4. avgusta 1875.

O b s e g: Razglas. — O debelogobčnem rivčkarji, škodljivcu vinske trte, in kako se zatira. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Nova ljudska šola. — Letna šolska sporočila. — Beseda o različni pisavi slovenski. (Konec.) — Tagblattovi „požigavci“ in njih „požigavno pismo“. — Slovensko slovstvo. — Zadnjih 12! — Mnogovrstne novice. — Policijski komisar. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas.

Družba kmetijska bo zopet letos nekoliko ročnih mlatilnic Kranjskim kmetovalcem, med katerimi pa imajo občine (soseske) in kmetijske združbe prednost, tistim, ki se za to pismeno oglasijo, za nizko ceno prodala pod sledečimi pogoji:

Vsak, ki želi mlatilnico, mora za mašino s kolesom podpisanemu odboru ponuditi najmanj 80 gold., brez kolesa pa 70 gold. — tej ponudbi za aro priložiti 10 gold. in se zavezati, da vsaj v 14 dnevih, ko je od odbora pismo prejel, da dobi mlatilnico, pride ali pošlje po njo v Ljubljano in takrat jo plača, — da pa tudi brez dovoljenja družbe kmetijske je pozneje nikamor drugam ne prodá.

Ponudbe s pismom, v katerem se ponudnik zaveže, vse imenovane pogoje natanko izpolniti, naj se s priloženimi 10 gold. za aro pošljejo do 15. tega meseca podpisanemu odboru.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 2. avgusta 1875.

O debelogobčnem rivčkarji,

škodljivcu vinske trte, in kako se zatira.

Iz Istre in tudi iz Moravskih vinskih gorih pri Bzencu se je nedavno poročilo, da se je pokazal škodlivec na vinski trti, in bili so vinorejci v velikem strahu, ker so mislili, da imajo opraviti s hudim sovražnikom vinske trte, namreč s trtno ušjo.

Preiskave, ki so se na mestu na tanko izpeljale, so pa dokazale, da ta strah k sreči nima pravega vzroka, ker poškodovanje v preiskanih vinogradih izvira od debelogobčnega rivčkarja.

Ta hrošč (kukec), *Otiorhynchus ligustici*, ki ima v nemškem jeziku več imen*), ima tudi več sorodnih vrst, kakor: *O. laevigatus*, *O. Marquardtii*, *O. picipes*, *O. raucus*, *O. nigrita* in *O. sulcatus*, izmed katerih posebno poslednja dva njemu enake obrste, kali in perje vinske trte hudo poškodujeta ali popolnoma objedata.

Škodlivec je 10 mm. dolg, brez kril, črno in sivo luskast in se počasi giblje. Pozná se posebno po debelom rivčku, ki je na koncu izokrožen in tam, kjer se

*) V Istri ga kmet imenuje „ropar“ „ladron“.

sklepajo tipalnice, ščetinasto razširjen, po zeló zbočenem truplu, po oprsju, ki je obsejano s črnimi okroglimi bradovicami, potem po jajčastih pokrovkah, ki so trde in tanko zakrivljene in na ramah zakrožene, in po zobčastih stegnih.

Breznožne ličinke hrošča so 9 mm. dolge, skoraj pokrožne, zadej nekoliko utesnjene, zakrivljene, rumenkasto-belo in rdeče-kosmate s polukroglasto rumeno glavo, ki jo lahko v-se potegne.

Ličinke se lotijo v zemlji korenin vinske trte, ter naredé, ako se zeló pomnožijo, precej veliko škodo. „*O. sulcatus*“ se je l. 1873 na južnem Tirolskem skazal, da je hud sovražnik vinske trte.

„*O. nigrita*“ je bil leta 1845 in 1846 poguben vinoreji na Mišenjskem (v Saksoniji).

Da se zapreči pomnoženje tega kukca, se priporoča, bolehné trte izrjavati in kukce in njih ličinke nabirati in umoriti. Ker kukci (hrošči) letati ne morejo, se lahko nabirajo.

Ker ta kukec nemško deteljo (*medicago sativa*) posebno rad ima, zatorej priporočajo Francoski opazovalci, meje po vinogradih obsejati z nemško deteljo, da se žuželke tje speljejo in odvrnejo od vinogradov.

Pa se še ne vé, ali se na ta način žužku mar ne daje prilika, se še bolj pomnožiti in z vinsko trto vred tudi nemško deteljo poškodovati.

Kar se tiče pokončevanja ličink, učijo skušnje v Klosterneuburgu narejene, da ličinke hitro umori atmosfera, navdana z minljivimi drobci plinovega smolnjaka, kakor tudi majhna količina amonijakovega plina.

Koristno je tedaj, devati med vrste vinskih trt ravno kuhano (živo) apno in ga politi z raztopljenim žvepleno-kislím amonijakom; pri tem se razvije precej veliko amonijakovega soparja med tem, ko se apno gasí. Ravno tako bo koristno, da se smolnjak in plinova voda, ki ima v sebi amonijak, z zemljo zmeša.

Ko se je na mestu pozvedovalo, se je vse čudilo, da se je največ ličink v zemlji nahajalo tam, kjer se je podkopani hlevski gnoj skupaj držal v kepah. Po tem je soditi, da hlevski gnoj, jeseni podoran ali podkopan, ličinkam daje gorkeje pribežališče, kjer jim mraz manj škoduje; na drugi strani pa to kaže, da ličinke v tako velikanski množini v vinograde pridejo sém ter tjà z gnojem vred.

Vse vrste debelogobčnega rivčkarja (*Otiorhynchus*) so pa tako isto nevarne za mnoge druge obdelovalne rastline, in potem takem utegne mogoče biti, da tam, kjer se nareja gnoj mešanec (kompost) iz listja in dru-

gih odpadkov, ličinke v gnoj pridejo in s tem vred v vinograde.

Naj tedaj vinorejci pozor imajo na to reč, kakor tudi sploh na to škodljivo žuželko.

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Če ima pa plemenjak, kateremu prvi roj vzameš, že matično zalego zastavljeno, in je tako že sam bolj ali manj za rojenje pripravljen, se bodo nove matice že prej kakor v 14 dneh izlegle, in panj bo še prej k drugim rojil.

Kedar vendar takemu plemenjaku, kateri je že sam bolj ali manj za rojenje pripravljen, prvi roj vzameš, pazi na to, da boš vso matično zalego v starem panju pustil, zakaj če narejenemu prvemu roju kaj matične zalege daš, bi ti utegnil ta, potem, kedar se matice izležejo, še rojiti, tako pa bi ti preveč opešal.

Iz tega, kar sem ravno povedal, že vsak lahko spozna, koliko truda in časa si čebelar lahko prihrani; če le prve roje na ta način dela, pa bo imel gotovo tudi več rojev, če svojim plemenjakom prve roje tako jemlje, kakor sem povedal, ne pa če jih prosto rojiti pusti, kakor bi se jim poljubilo.

Ako ti, recimo, 20 panjev čez zimo ostane, in tem plemenjakom meseca aprila pridno kladeš, pa je zraven tega tudi še pomlad dobra, bodo tvoji plemenjaki v prvi polovici meseca maja gotovo že tako močni, da jim boš lahko prve roje jemati začel. Če tedaj 10. dan maja začneš svojim panjem prve roje jemati, jih prav lahko do 15. maja vsem vzameš, zakaj vsako jutro prav lahko po dva, in vsak večer tudi prav lahko po tri narediš, če pa je kak dan deževen, lahko tudi čez dan roje delaš. Tako boš imel okoli 15. maja že 40 panjev. Potem ne boš imel kacih 10 dni s čebelami nič opraviti. Okoli 25. maja ti bodo panjovi, katerim si prve roje vzel, začeli s pevkami rojiti, in ti bodo v enem tednu, tedaj do 1. junija, če ne celó vsi, saj po večem, sami roje dali, tako, da smeš računati, da boš v začetku junija že kacih 55 panjev imel, ako bi ti jih tudi četrti del, tedaj 5 nič ne rojilo. — Da boš moral ta teden na čebele paziti, ko ti bodo rojile, tega mi ni treba praviti. Potem, ko ti bodo panjovi, katerim si prve roje vzel, drujce dali, ne boš imel zopet kacih 14 dni ali tri tedne s čebelami nič druzega opraviti, kakor to, da jim včasih jesti daš, in da izrojenkam in drujcem, ako ti kateri pri prašenji matico zgubi, pomagaš. Kako pa to? — o tem bom poznoje govoril.

Ako rojem, katere si od 10. do 15. maja naredil, pridno kladeš, in je zraven tega še paša dobra, bodo, če ne prej, saj čez kacih 5 tednov, tedaj okoli srede junija, že spet tako močni, da jim boš nekako od 15. do 20. junija lahko še enkrat prve roje vzel. Tako iz svojih 20 plemenjakov, ki si jih čez zimo pustil, že pred kresom utegneš imeti kacih 75 panjev. Od 20. do 30. junija ne boš imel zopet s čebelami nič posebnega opraviti. Prvi teden meseca julija boš moral pa zopet na roje paziti, ker ti bo gotovo več tistih panjev, katerim si od 15. do 20. junija že drugič roje vzel, v tem tednu še s pevko rojilo. Tako dobiš iz 20 plemenjakov na zadnje kacih 80—90 panjev, brez posebnih sitnosti in težav, in ni ti treba celo poletje pri ulnjaku tičati in oprezovati, kedaj se bo poljubilo temu ali unemu panju rojiti.

(Dalje prihodnjič.)

Nova ljudska šola.

Neovrželjiva resnica je, da dobra šola je glavna podlaga omiki in izobraženosti.

Dobra šola, ki na vse strani zadostuje, pa mora kršanska biti; zakaj le iz take šole prihajajo pravi značaji, reči smem, strokovnjaki, vsak v svojem delokrogu. Cerkev dobiva goreče oznanovalce sv. vere, država zveste in vestne služabnike, marljive poslovniške, kmetiški stan izvedene, trdne možake, ki se zavedajo sebe in svojega naroda itd.

Žalibog pa, da sedanje šolstvo nikakor ne vstreza tem blagim namenom! Podlaga je puhla, brezverska, puhlo je vse šolstvo, ker ga ni druzega ko lepa lupina, jedra pa ne. To je gotovo prva in poglavitna napaka našega šolstva.

Velika napaka je tudi to, da je en čevelj umerjen gosposkim in kmetiškim nogam. Gosposki „frak“ vendar ne „paše“ kmetiškemu hrbtu! In kdor količkaj pozna šolski prah, vedeti mora, da šole po mestih morajo drugače vravnane biti memo šol na kmetih. Tam naj se otroci šolajo za prihodnje stanove; kmetiški otroci pa so že v stanu kmetiškem. Hoče li kdo druzega kruha iskati, naj gre v mesto šolat se; tedaj naj se ne tirjajo od kmetiških otrok reči, ki jih za svoje potrebe nikoli potrebovali ne bodo; naj se ne vsiljujejo v kmetiško šolo predmeti, ki potrebnim edino le čas kradejo. Zato tako lep vspeh pri „novojernih“ šolah! Po več let otroci v šolo hodijo in še najpotrebnejših reči ne znajo, katerih bi se vendar morali naučiti v par letih.

Vzrok tega so liberalni, le teoretični „šolskopostavokovači“. Oni so mislili, da učitelji bodo mesto otrok odraščene v šolo dobivali, ki lahko po pet ur v šoli sedé in kojih pamet „zna tudi že več kakor hruške peč“. Vendar bi bili morali prevdariti, da otroške moči ne morejo toliko prenašati kakor odraslega človeka; otroci so še preslabi na duhu in telesu; njim se sme le toliko naložiti, kolikor premorejo v takih letih nesti. Je li pametno celo rajdo predmetov odmeriti nižim šolam?! (Na neki 4razredni šoli sem jih v 4. razredu naštel menda 16!)

Za božjo voljo, otroci si jih še zapomniti ne morejo po imenu, nikar še kaj prida naučiti se jih! To se pravi mučiti učitelja in otroke; da bi bilo pametno število le koristnih in potrebnih predmetov, manj bi bilo šolskih ur treba in učitelji bi lože te predmete bolj temeljito predlagali, otroci pa lože si jih zapomnili.

Toda, kakor sem že prej rekel, sedanje šole so le formalnost; lep kompliciran stroj, poln raznovrstnih „šolskih koles“. Naj med vsemi le na eno pisarijo opozorujem. Pogledite, koliko zatega časa učitelj v šoli porabi le zato, da otroke skoro vsaki dan dopoldan in popoldan prebere, in zamujene ure vestno v zapisnik začrta iz strahu pred „inšpektorjem“. Kaj bi pač „bavbav-inšpektor“ dejal, ako pride šolo nadzorovat, pa zapisnikov skoz in skoz napolnjenih ne najde?!

Prebrisani pa so bili precej v začetku vsi „šolski kovači“; oni so konečne preskušnje odpravili, že naprej vedé, da take šole bodo le slab sad donašale in sitno bi bilo, ko bi se koncem šolskega leta revščina in sramota njihovega „deteta“ očitno pokazala — vpričo obilnih nazočih poslušalcev!

Ljudstvo je že zelo nevoljno nad tako šolo, ker morajo otroci večkrat zeló daleč v šolo hoditi v najhujši vročini, zraven se primeroma pa prav malo naučé, pa še več: z globo kaznujejo! Zakaj? — zato, ker mora fantek ali deklica živino pasti, otroka doma varo-